

XÂY DỰNG CHƯƠNG TRÌNH DU LỊCH XANH NHẪM PHÁT TRIỂN DU LỊCH VỊNH LAN HẠ (CÁT BÀ)

Bùi Thúy Hằng, Nguyễn Thị Thuý Anh
Khoa Du lịch
Email: hangbt@dhhp.edu.vn

Ngày nhận bài: 26/8/2022

Ngày PB đánh giá: 08/9/2022

Ngày duyệt đăng: 15/9/2022

TÓM TẮT: Du lịch xanh là loại hình du lịch hoạt động theo phương thức giảm thiểu tác động đến môi trường, đóng góp tích cực cho bảo vệ đa dạng sinh học, sử dụng năng lượng tái tạo và phát huy các di sản thiên nhiên và văn hóa, phát triển các sản phẩm thân thiện với môi trường. Du lịch xanh được coi như phạm trù của du lịch bền vững.

Đối với du lịch Cát Bà nói riêng và du lịch Hải Phòng nói chung thì phát triển du lịch xanh là hướng đi mới đầy triển vọng phù hợp với xu thế tất yếu trong phát triển du lịch ở Việt Nam và trên thế giới.

Bài viết sẽ hệ thống hóa những cơ sở lý luận cơ bản về du lịch xanh, đánh giá hiện trạng phát triển du lịch xanh tại vịnh Lan Hạ, Cát Bà (Hải Phòng). Trên cơ sở đó, bài báo sẽ tập trung đề xuất xây dựng chương trình du lịch xanh đảm bảo tính độc đáo, hấp dẫn nhằm thúc đẩy phát triển du lịch xanh vịnh Lan Hạ nói riêng và du lịch Cát Bà nói chung.

Từ khóa: Cát Bà, vịnh Lan Hạ, du lịch xanh

CREATING A GREEN TOURISM PROGRAM TO DEVELOP LAN HA BAY (CAT BA)

ABSTRACT: Green tourism is a type of tourism that operates in a way that minimizes impacts on the environment, actively contributes to biodiversity protection, utilizes renewable energy as well as natural and cultural legacies, develops environment-friendly products. Green tourism is considered as a category of sustainable tourism.

For Cat Ba tourism in particular and Hai Phong tourism in general, the development of green tourism is a promising new direction in line with the inevitable trend in tourism development of Vietnam and the world.

The article will systematize the basic theory of green tourism, assess the current status of green tourism development in Lan Ha Bay, Cat Ba (Hai Phong). On that basis, the article

will focus on proposing a green tourism program to ensure the uniqueness and the attractiveness of the region, in order to promote the development of green tourism in Lan Ha Bay in particular and Cat Ba tourism in general.

Keywords: Cat Ba, Lan Ha bay, green tourism

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Ở nhiều nước trên thế giới, phát triển du lịch xanh được dựa trên 7 khái niệm Xanh: Tâm Xanh, vận chuyển Xanh, điểm đến Xanh, cộng đồng Xanh, hoạt động Xanh, dịch vụ Xanh và phương pháp tiếp cận Xanh vượt trội. Thái Lan, Singapor và nhiều quốc gia trên thế giới cũng như trong khu vực đang đẩy mạnh phát triển du lịch xanh. Đây là một trong những lý do thúc đẩy du lịch ở các nước trên ngày càng phát triển theo hướng bền vững, thu hút sự chú ý của đông đảo du khách trong và ngoài nước.

Những năm gần đây, du lịch Việt Nam bắt đầu khởi sắc. “Du lịch xanh - sạch - đẹp và văn minh” là ấn tượng của du khách khi đến thăm nhiều điểm đến của nước ta. Nhiều giải thưởng, tạp chí du lịch uy tín thế giới cũng xướng tên Việt Nam ở các hạng mục thân thiện với môi trường. Tuy nhiên, bên cạnh một số điểm du lịch thân thiện với môi trường đã được các tạp chí quốc tế xướng tên thì Việt Nam vẫn còn rất nhiều điểm đến đang phải đối mặt với tình trạng ô nhiễm môi trường nghiêm trọng. Theo nghiên cứu của mạng lưới Châu Á Thái Bình Dương về rác thải biển, Việt Nam là 1 trong 5 nước thiếu kiểm soát rác thải nhựa ra đại dương đứng đầu thế giới (bao gồm: Trung Quốc, Indonesia, Philippines, Việt Nam, Sri Lanca). Đây thực sự là vấn đề đáng báo động đối với việc bảo vệ môi

trường và phát triển du lịch bền vững ở Việt Nam.

Nằm trong vùng duyên hải Đông Bắc của tổ quốc, vịnh Lan Hạ thuộc đảo Cát Bà đang là một điểm đến hấp dẫn với du khách trong và ngoài nước. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển của du lịch, dịch vụ, sản xuất và sinh hoạt của con người trên các đảo, đặc biệt là hoạt động nuôi trồng và đánh bắt của các tàu bè hoạt động trên Vịnh đã khiến quần đảo Cát Bà nói chung và vịnh Lan Hạ nói riêng trở thành điểm đến tự nhiên của một lượng lớn rác thải các loại. Thực trạng trên cho thấy việc phát triển du lịch vịnh Lan Hạ nói riêng và du lịch Cát Bà nói chung theo hướng du lịch xanh là vô cùng cần thiết. Vì vậy, vấn đề bài báo tìm hiểu “Xây dựng chương trình du lịch xanh nhằm phát triển du lịch vịnh Lan Hạ (Cát Bà)” thực sự mang ý nghĩa thực tiễn góp phần thúc đẩy sự phát triển du lịch nơi đây theo hướng khai thác để bảo tồn.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số vấn đề lý luận về du lịch xanh

2.1.1. Khái niệm du lịch xanh

- Tổ chức Du lịch thế giới (UNWTO), Chương trình Môi trường của Liên hợp quốc (UNEP) định nghĩa: Du lịch xanh bao gồm các hoạt động du lịch có thể được duy trì lâu dài hoặc được thực hiện bền vững trong xã hội, kinh tế, văn hóa và môi trường". [6]

Trên cơ sở các khái niệm mà các nhà nghiên cứu trước đó đã chỉ ra, chúng ta có thể thấy rằng: *Du lịch xanh là du lịch dựa trên nền tảng khai thác hợp lý và hiệu quả các nguồn tài nguyên du lịch tự nhiên và văn hóa, có giáo dục môi trường, đóng góp cho nỗ lực bảo tồn và phát triển bền vững, có sự tham gia tích cực của cộng đồng địa phương.*

2.1.2. Đặc điểm của du lịch xanh

Theo Dodds và Joppe (2001), khái niệm du lịch xanh có thể được chia thành 4 thành phần và đây cũng chính là 4 đặc điểm của du lịch xanh: [9]

(1) Trách nhiệm môi trường - bảo vệ, bảo tồn để nâng cao chất lượng và sức khỏe môi trường nhằm đảm bảo sức khỏe lâu dài của hệ sinh thái bền vững.

(2) Năng lực kinh tế địa phương - hỗ trợ nền kinh tế, doanh nghiệp và cộng đồng địa phương để đảm bảo sức mạnh kinh tế và tính bền vững.

(3) Đa dạng văn hóa - tôn trọng và đánh giá cao văn hóa và sự đa dạng văn hóa để đảm bảo bảo tồn các nền văn hóa hoặc tổ chức địa phương.

(4) Kinh nghiệm phong phú - cung cấp kinh nghiệm phong phú và sự thỏa mãn thông qua việc tham gia tích cực của các cá nhân có ý nghĩa quan trọng vào việc bảo tồn thiên nhiên, con người, địa điểm và nền văn hóa.

Bên cạnh 4 đặc điểm trên thì một đặc điểm được coi là giá trị cốt lõi của du lịch xanh mà nhóm tác giả cho rằng chúng ta không thể không bỏ qua, đó là *sản phẩm du lịch xanh*. Để đảm bảo là sản phẩm xanh cần đạt các tiêu chí sau: sản phẩm được tạo ra từ

các vật liệu thân thiện với môi trường; sản phẩm đem đến những giải pháp an toàn đối với môi trường và sức khỏe; sản phẩm giảm tác động đến môi trường trong quá trình sử dụng; sản phẩm tạo ra một môi trường thân thiện và an toàn đối với sức khỏe. Như vậy, tất cả các dịch vụ, sản phẩm du lịch như tour, sản phẩm, dịch vụ của khách sạn, nhà hàng muốn được công nhận là sản phẩm du lịch xanh đều phải đạt (thực hiện) được các nội dung cơ bản của các tiêu chí trên. Mức độ “xanh” của một sản phẩm du lịch sẽ phụ thuộc nhiều vào mức độ thân thiện môi trường của những yếu tố có khả năng ảnh hưởng đến tính chất tham gia vào việc hình thành nên sản phẩm du lịch.

Với cách tiếp cận trên, sản phẩm du lịch xanh được hiểu là những sản phẩm du lịch có hàm lượng cao các yếu tố đặc biệt là dịch vụ, thân thiện môi trường, được phát triển phù hợp với các nguyên tắc bảo vệ môi trường và phát triển bền vững.

2.1.3. Nguyên tắc phát triển du lịch xanh

Từ đặc điểm của du lịch xanh cho thấy để phát triển du lịch xanh cần tuân thủ các nguyên tắc cơ bản:

- Thân thiện môi trường, du lịch bền vững có tác động thấp đến nguồn lợi tự nhiên và khu bảo tồn biển nói riêng.

- Gần gũi về xã hội và văn hóa: Nó không gây hại đến các cấu trúc xã hội hoặc văn hóa của cộng đồng nơi chúng được thực hiện. Thay vào đó là tôn trọng văn hoá và truyền thống địa phương.

- Đóng góp về mặt kinh tế cho cộng đồng, tạo ra những thu nhập công bằng và ổn định cho cộng đồng địa phương cũng như càng nhiều bên liên quan khác càng tốt.

Việc kinh doanh được thực hiện dựa trên 3 nguyên tắc này có thể tăng cường việc bảo tồn nguồn lợi tự nhiên, đánh giá cao giá trị văn hóa, mang lợi tức đến cho cộng đồng và có thể cũng sẽ thu lợi tức (International Ecotourism Society, 2004). [9]

2.1.4. Vai trò của du lịch xanh

** Góp phần bảo vệ môi trường bền vững*

Cũng giống như mọi chuyến đi, du lịch xanh sẽ mang lại cho du khách những kinh nghiệm, kiến thức mới mẻ và sự hiểu biết nhất định về một vùng đất lạ. Điểm khác biệt là bên cạnh việc hướng tới thưởng thức các giá trị thiên nhiên, du lịch xanh khiến du khách nhận thức rõ tầm quan trọng của thiên nhiên, sự tác động qua lại giữa hệ sinh thái và chất lượng sống của con người.

** Tạo nguồn lợi kinh tế hướng tới sự phát triển bền vững*

Nếu được quản lý tốt, du lịch xanh sẽ mang lại nguồn thu để phục vụ trở lại công tác bảo tồn cũng như giải quyết vấn đề việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân, nhất là ở vùng sâu vùng xa.

** Nâng cao dân trí, sức khỏe cộng đồng và bảo tồn văn hóa địa phương*

Du lịch xanh với vai trò giáo dục của mình sẽ góp phần quan trọng nâng cao dân trí, nhận thức cho du khách, cộng đồng địa phương về ý thức sống xanh, sống sạch. Từ đó sẽ nâng cao chất lượng cuộc sống và sức khỏe cộng đồng.

Một trong những nguyên tắc phát triển du lịch xanh là phải gắn gũi về xã hội và văn hóa, không gây hại đến các cấu trúc xã hội hoặc văn hóa của cộng đồng nơi chúng được thực hiện. Thay vào đó là tôn trọng

văn hoá và truyền thống địa phương. Do đó, phát triển du lịch xanh sẽ góp phần giữ gìn và bảo tồn văn hóa địa phương.

2.2. Đánh giá hoạt động du lịch xanh tại vịnh Lan Hạ

2.2.1. Hiện trạng môi trường tự nhiên vịnh Lan Hạ

Vịnh Lan Hạ là một vịnh biển thuộc đảo Cát Bà. Do vậy, hiện trạng môi trường vịnh Lan Hạ không thể tách rời hiện trạng môi trường khu vực đảo Cát Bà.

** Ưu điểm*

Vịnh Lan Hạ bao bọc vùng bờ đông nam của đảo lớn Cát Bà trong Quần đảo Cát Bà, trải rộng trên 7,000ha. Vịnh Lan Hạ có diện tích khá rộng, khả năng trao đổi nước lớn nên sức tải môi trường của vịnh cũng lớn. Khác với các vùng vịnh biển khác của Việt Nam, Vịnh Lan Hạ bao gồm 366 hòn đảo lớn, nhỏ phân bố dày đặc, hầu hết đều được phủ xanh bởi thảm thực vật và 40 bãi cát rộng từ 20m trên thềm san hô, như Áng Vẹm, bãi Cát Dứa, Vạn Bội, Vạn Hà... Vịnh Lan Hạ có độ sâu từ 11m đến 26m, được các đảo bao bọc ba phía nên phẳng lặng quanh năm. Đây là nơi chứa đựng nguồn đa dạng sinh học bậc nhất của Vịnh Bắc Bộ, là điểm đến du lịch hấp dẫn và có tiềm năng to lớn cho phát triển kinh tế - xã hội. [1]

Như vậy, về cơ bản vịnh Lan Hạ vẫn bảo tồn được khá nguyên vẹn môi trường tự nhiên nguyên sơ. Không chỉ được thiên nhiên ưu đãi về cảnh quan tự nhiên đẹp và quyến rũ, vịnh Lan Hạ còn chứa đựng nhiều hệ sinh thái điển hình, nổi bật là hệ sinh thái hang động, hệ sinh thái vùng triều, hệ sinh thái san hô, hệ sinh thái đáy mềm và hệ sinh

thái hồ nước mặn. Vào tháng 6/2020, vịnh Lan Hạ đã được Hội đồng Hiệp hội các vịnh đẹp nhất thế giới (MBBW) chính thức công nhận là một trong các vịnh đẹp nhất thế giới và trở thành thành viên thứ 46 của Hiệp hội. Đây thực sự là điều kiện cần, là tiêu chí quan trọng để vịnh Lan Hạ có thể đi theo định hướng phát triển du lịch xanh.

BQL vịnh Cát Bà đặc biệt quan tâm đến vấn đề bảo vệ môi trường vịnh. Với 55 người trong BQL, nhưng có tới 23 người làm công tác liên quan đến môi trường vịnh, 14 người trực tiếp thu gom rác trên 3 điểm vịnh chính gồm: vịnh Cát Bà, vịnh Bến Bèo và vịnh Lan Hạ. Để làm sạch rác tại 3 khu vực vịnh nói trên, BQL trang bị 4 phương tiện thuyền máy hoạt động liên tục từ 7h - 17h30 tất cả các ngày trong tuần. Công việc của công nhân trên các phương tiện này là thu gom rác thải từ các bè nuôi trồng thủy sản; thu gom rác thải trôi nổi trên mặt Vịnh, trong đó chủ yếu là túi nilon, vỏ chai nhựa được thải ra môi trường từ sự thiếu ý thức của không ít người dân và du khách.

Để hạn chế mức độ ô nhiễm từ các lồng bè nuôi trồng thủy sản tác động đến môi trường biển, BQL đã có nhiều biện pháp xử lý với chiến dịch vận động các hộ nuôi trồng thủy sản hạn chế sử dụng phao xốp, thay thế các phao xốp bằng các vật liệu nâng nổi thân thiện hơn như phao nhựa, composite,... Đã có hàng vạn tấm phao xốp cũ hỏng được thu gom, tháo dỡ và tiêu hủy trong 3 năm gần đây. Bên cạnh việc tuyên truyền, vận động người dân không sử dụng phao xốp, UBND huyện Cát Hải chủ trương giảm số lượng cơ sở nuôi trồng thủy sản trên mặt Vịnh nhằm hạn chế ô nhiễm môi trường chung, cũng như đảm bảo chất lượng nguồn nước. Bởi khi có quá nhiều cơ sở, nguồn nước ô nhiễm

cũng sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả của nghề nuôi trồng thủy sản nơi đây, ảnh hưởng đến sinh kế của chính người dân.

Để giảm thiểu rác thải và đưa Cát Bà trở thành điểm du lịch xanh, ông Hoàng Trung Cường, Phó Chủ tịch UBND huyện Cát Hải cho biết, chính quyền huyện đảo đã vận động các chủ cơ sở kinh doanh khách sạn, nhà hàng không sử dụng túi nilon, giảm thiểu rác thải nhựa ra môi trường. Kế hoạch này đã được các chủ cơ sở kinh doanh đồng thuận và đã triển khai vào đầu tháng 8/2019.

** Hạn chế*

Cũng giống như nhiều vịnh biển khác ở Việt Nam và trên thế giới, vịnh Lan Hạ đang phải đối mặt với vấn nạn rác thải gây ô nhiễm môi trường tự nhiên nghiêm trọng.

Vấn đề ô nhiễm rác thải tại vịnh Lan Hạ nói riêng và các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà nói chung do tác động của nhiều hoạt động như nuôi trồng thủy sản, sinh hoạt của cư dân địa phương, rửa trôi, hoạt động du lịch, hoạt động vận tải thủy...

Trước hết là tình trạng ô nhiễm môi trường do tác động của hoạt động nuôi trồng thủy sản trên Vịnh. Tính đến tháng 12/2020 trên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà có 435 bè nuôi với hơn 7797 ô lồng và 403 giàn bè nuôi nhuyễn thể tập trung tại các vịnh Lan Hạ, Bến Bèo, Cát Bà, Gia Luận, Trà Báu. Riêng Bến Bèo đã có gần 300 bè nuôi, vịnh Lan Hạ là khoảng 100 bè nuôi với khoảng 1700 ô lồng [13; tr3]. Bên cạnh những hiệu quả mà nghề nuôi lồng bè mang lại thì những mặt trái của nghề này đã và đang là vấn đề hết sức nghiêm trọng làm ảnh hưởng đến môi trường sinh thái biển và cảnh quan du lịch

biển Cát Bà nói chung và vịnh Lan Hạ nói riêng. Ông Nguyễn Văn Tuấn - Phó Chánh văn phòng BQL Di sản quần đảo Cát Bà cho biết: Nguồn thải từ nuôi trồng thủy sản do lượng thức ăn chủ yếu là cá tạp, được chế biến thủ công hay một phần cá ăn không hết rơi xuống đáy biển tích tụ ở đó và một phần trôi sang các khu vực khác. Kết quả nghiên cứu cho thấy, ở khu vực có lượng lồng bè lớn, hàm lượng muối dinh dưỡng thường cao và hàm lượng oxy hòa tan (DO) thấp nên gây ra sự ô nhiễm hữu cơ, sự nở hoa của các loài tảo, trong đó có tảo độc. Theo ông Nguyễn Văn Tuấn, nuôi cá lồng bè là một trong những tác nhân lớn gây ra ô nhiễm nguồn nước. Ô nhiễm đã khiến cho các rạn san hô đang có xu thế suy giảm. Sự biến đổi độ phủ của các rạn san hô khu vực Đông nam Cát Bà và lân cận cũng có xu thế suy giảm vì bị chết trắng. Tại vùng nước ven bờ, hiện tượng nở hoa thực vật đã gây nên thủy triều đỏ và thủy triều xanh, tác động xấu tới chất lượng môi trường nước, suy giảm đa dạng sinh học và nhiều loài quý hiếm có nguy cơ bị tuyệt chủng. Trong vùng biển Hải Phòng, hệ sinh thái rạn san hô tập trung ở phía Đông Nam đảo Cát Bà, đảo Long Châu và quanh đảo Bạch Long Vĩ. Đến nay, có 61/132 loài san hô bị suy giảm nghiêm trọng. Đặc biệt, số san hô cứng suy giảm khoảng 46% so với 20 năm trước. Ở một số khu vực tỷ lệ san hô chết khá cao. Ở khu vực Áng Thảm (Cát Bà) tỷ lệ san hô chết lên tới 74,3%, san hô sống chỉ còn 7,4% diện tích mặt đáy của khu vực này. Các khu vực Vạn Bội, Ba Trái Đào, đảo Long Châu cũng trong tình trạng tương tự [2].

Việc nuôi trồng thủy sản tràn lan, thiếu quy hoạch còn gây ra vấn nạn rác thải phao xốp mà vịnh Lan Hạ nói riêng và các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà nói chung đang phải đối mặt. Theo khảo sát thực tế của tổ chức Greenhub năm 2019, phao xốp được sử dụng chủ yếu tại vịnh Lan Hạ là phao đã được bọc bạt dứa, bạt ô tô và một phần là phao không có vỏ bọc. Trên 50% số lượng phao được khảo sát đã cũ hỏng, vỏ bọc bị rách phần xốp đã lộ ra ngoài hoặc phao đã vỡ, hỏng. Xung quanh khu vực nuôi trồng thủy sản xuất hiện nhiều mảnh vụn nhỏ, các hộp xốp đựng thức ăn, chai lọ nhựa,... trôi nổi. Các hộ nuôi trồng chủ yếu sử dụng 2 loại vật liệu nổi chính là: thùng phuy nhựa và phao xốp. Phao xốp chiếm 20% tổng số vật liệu nổi được sử dụng. Trung bình mỗi lồng cá sử dụng 6 phao để đảm bảo nổi đúng kỹ thuật. Đặc điểm của phao xốp là độ nổi tốt, giá thành rẻ nhưng độ bền không cao. Thời gian sử dụng an toàn với môi trường của loại phao này trong khoảng 2-3 năm nhưng trên thực tế các hộ dân ở đây thường sử dụng trong thời gian dài hơn mà vẫn chưa sửa chữa và thay thế. Bề mặt bọc phao xốp thường nhẵn, hà biển dễ bám, sau một thời gian sử dụng lớp vỏ này bọc ra dẫn tới các mảnh vỡ từ phao xốp cũng như bạt bọc thải ra môi trường nước gây ô nhiễm. Hiện nay, tại Cát Bà nói chung và tại Lan Hạ nói riêng, số lượng phao xốp bị hư hỏng, chưa được thay thế lên đến 50% tổng số lượng phao xốp. Rác thải phao xốp từ các lồng bè nuôi trồng thủy sản đang gây những những tác động xấu đến môi trường biển. Nguy hại nhất là các chủ hộ

sử dụng các phao xốp rẻ tiền, phân hủy nhanh làm vật liệu nâng bè càng làm cho môi trường nước thêm ô nhiễm. Ông Jack Brunner, Giám đốc IUCN khu vực Indo-Burma, cho biết: “Phao xốp rất nguy hiểm cho môi trường vì một khi chúng tách ra thành các mảnh nhỏ, việc thu gom chúng bằng tay gần như là không thể”. Khảo sát thực tế tại vịnh Lan Hạ, nhóm tác giả đã thấy rất nhiều những mảnh xốp vỡ vụn trên biển, các hạt xốp nhỏ trôi nổi làm mất mỹ quan của biển và khiến nhiều động vật lầm tưởng là thức ăn.

Bên cạnh đó, ô nhiễm môi trường do rác thải sinh hoạt của các hộ dân sinh sống, lao động trên vịnh và của khách du lịch cũng đáng báo động. Theo thống kê của BQL vịnh Cát Bà, số dân lao động trên các lồng bè ngày càng tăng nhanh, hiện đạt khoảng 1.022 người lớn và 176 trẻ em, bên cạnh đó còn có số lượng vật nuôi trên lồng bè tạo ra một lượng chất thải rất lớn trực tiếp xuống biển. Tính đến cuối tháng 12/2020, trên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà vẫn có tới 1595 ô lồng nhà ở, trong đó khu vực Bến Bèo có tới hơn 300 hộ dân sinh sống với mật độ dày đặc, làm cho không gian của ngõ vào vịnh Lan Hạ trở nên chật hẹp, khu vực vịnh Lan Hạ có hơn 100 hộ dân sinh sống, mật độ rải rác hơn. Hệ thống nước thải, chất thải sinh hoạt của hơn 1 nghìn dân sinh sống tại các nhà bè trên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà, trong đó có 371 nhân khẩu ở vịnh Lan Hạ cũng được xả trực tiếp ra vịnh không qua bất kỳ hệ thống xử lý nào. Cùng với đó là nước thải từ các cơ sở kinh doanh dịch vụ xăng dầu trên Vịnh, những nơi nuôi thả cá đổ một lượng

không nhỏ thức ăn chưa phân hủy hết ra môi trường. Trong suốt một năm, từ cuối năm 2019 đến cuối năm 2020, BQL vịnh Cát Bà đã không thể vận động cắt giảm được ô lồng nhà ở nào. Đây là thực trạng cần phải khắc phục ngay trong công tác vận động, tuyên truyền, đồng thời cũng phải có chế tài xử lý đối với những trường hợp cố tình không thực hiện chủ trương của thành phố và UBND huyện Cát Hải. Mặt khác, các hộ nuôi lồng bè còn kết hợp tổ chức dịch vụ tham quan, ăn uống trên bè. Song song với lượng khách du lịch tăng nhanh (ước tính thu hút tới gần 1 triệu lượt khách mỗi năm. Cụ thể theo thống kê của BQL vịnh Lan Hạ, năm 2019 lượng khách đến thăm vịnh Lan Hạ khoảng 833.655 lượt; lượng khách lưu trú khoảng 200.000 lượt), lượng rác thải phát sinh do khách du lịch không hề nhỏ. Đáng chú ý nạn vứt rác bừa bãi của du khách chưa được xử lý triệt để làm phát sinh lượng rác thải không hề nhỏ. BQL Vịnh hàng ngày đã phải thu gom khoảng 10m³ rác thải vớt từ tàu, thuyền du lịch xả thẳng xuống biển. Nếu không được thu gom tất cả sẽ tạo thành chất thải rắn tại các bãi triều rạn ngầm, làm hỏng và mất đi môi trường sống của các sinh vật sống ở tầng đáy như san hô, rong rêu... Trong khi đó, 100% nhà hàng, bè nổi đều có nhà vệ sinh nhưng đều xả thẳng ra biển mà không có hệ thống lọc hay xử lý. Chưa kể mỗi ngày các tàu tại khu lồng bè vẫn tập trung về bến cá Cát Bà xả rác, nước thải, nước la canh gây ô nhiễm dầu, ô nhiễm sinh hoạt cục bộ cho vịnh Cát Bà nói chung và vịnh Lan Hạ nói riêng.

Như vậy, số lượng bè, giàn bè nuôi thủy sản trên địa bàn huyện Cát Hải nói

chung và khu vực Bến Bèo, vịnh Lan Hạ nói riêng đã vượt quá số lượng quy hoạch, vị trí neo đậu. Phần lớn các cơ sở này là tự phát, chưa tuân thủ theo quy định kỹ thuật, bảo vệ môi trường, địa điểm xây dựng các cơ sở nuôi trồng thủy sản chưa được cấp có thẩm quyền cho phép, làm ảnh hưởng đến môi trường sinh thái tự nhiên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà và khu vực lân cận.

Về phương tiện vận tải thủy phục vụ khách du lịch, theo thống kê của Sở Du lịch Hải Phòng (năm 2020) có 190 phương tiện vận tải thủy phục vụ khách du lịch trên địa bàn huyện Cát Hải. Trong đó, có 105 phương tiện chở khách tại vịnh Lan Hạ. Trong những năm qua, thành phố đã đặc biệt quan tâm đến công tác thanh tra, giám sát để nâng cao chất lượng của các phương tiện vận tải phục vụ khách du lịch. Đặc biệt sau sự việc du khách người Úc phản ánh chất lượng dịch vụ trên tàu Hoàng Phương tại Cát Bà (2018), UBND TP Hải Phòng đã chỉ đạo thành lập Đoàn liên ngành kiểm tra công tác đảm bảo trật tự ATGT đường thủy nội địa trên địa bàn thành phố. Quá trình kiểm tra liên ngành cho thấy một số tàu thiếu chứng chỉ nghiệp vụ du lịch, chứng chỉ nghiệp vụ phòng cháy chữa cháy hết hạn, không có rèm cửa chống nắng và nhà vệ sinh bị hỏng, đặc biệt một số tàu du lịch có hoạt động xả thải sinh hoạt trực tiếp vào vịnh Lan Hạ. Kết quả phiếu khảo sát được nhóm tác giả phát cho khách du lịch từng đến tham quan vịnh Lan Hạ, đã cho thấy một thực trạng đáng buồn trong công tác bảo vệ môi trường của các đơn vị vận tải

thủy tham gia vào công tác phục vụ khách du lịch. Mặc dù đã có nhiều cố gắng trong công tác tuyên truyền nhưng BQL vịnh Cát Bà mới vận động di dời khỏi địa bàn 26 tàu xi măng (hiện vẫn còn 65 chiếc, trong đó Bến Bèo, Lan Hạ có 44 chiếc).

Theo ông Nguyễn Văn Tuấn vấn đề quản lý ô nhiễm trên địa bàn còn nhiều khó khăn, bất cập; trước hết là trong hệ thống xử lý nước thải. Hiện nay, toàn huyện Cát Hải có hai hệ thống thoát nước riêng biệt là hệ thống thu gom nước thải và hệ thống thoát nước mặt với hai trạm xử lý nước thải Tùng Dinh và Áng Vả. Tuy nhiên, hai trạm xử lý này luôn trong tình trạng quá tải nhất là khi vào mùa cao điểm du lịch. Đặc biệt, nước thải tại các khu lồng bè vẫn là vấn đề vô cùng nan giải. Vấn đề quản lý, xử lý chất thải rắn ở quần đảo Cát Bà nói chung và ở vịnh Lan Hạ nói riêng cũng còn nhiều vướng mắc. Toàn bộ lượng rác thải phát sinh trong ngày được thu gom và xử lý bằng biện pháp chôn lấp, chưa có bãi xử lý rác hợp vệ sinh cũng như biện pháp phân loại rác tại nguồn, phân loại rác trước khi đưa vào xử lý tập trung. Ngoài ra, Cát Bà chưa thu hút được các doanh nghiệp chuyên về lĩnh vực xử lý nước thải và rác thải nhằm mở rộng và xây mới các điểm thu gom, xử lý nước thải và rác thải sinh hoạt, nhất là nước thải từ các hoạt động tàu bè. Các doanh nghiệp trên địa bàn còn nhỏ lẻ, chưa nhận thức sâu sắc về những tác động của ô nhiễm môi trường.

Như vậy, quần đảo Cát Bà nói chung và vịnh Lan Hạ nói riêng đã trở thành điểm đến tự nhiên của một lượng lớn rác thải các loại từ đất liền, do nước từ các cửa sông đất

liền cuốn ra; từ các hoạt động du lịch, dịch vụ, sản xuất, sinh hoạt của con người trên các đảo, đặc biệt là hoạt động nuôi trồng và các tàu bè hoạt động trên vịnh thuộc đảo Cát Bà và vịnh Hạ Long trôi sang.

Hàng năm vùng nước ven đảo tiếp nhận khoảng 809 tấn BOD, 1381 tấn COD, 304 tấn Nts, 115 tấn Pts, 4693 tấn chất rắn lơ lửng, 584 tấn dầu mỡ, 702 tấn vật chất hữu cơ từ thức ăn thừa, 460 tấn phân vô cơ và 1,5 tấn hoá chất bảo vệ thực vật [12; tr4]. Lượng chất thải này phần lớn không được xử lý mà đổ trực tiếp ra biển gây ô nhiễm cho vùng nước ven bờ, ảnh hưởng tới môi trường và hệ sinh thái.

2.2.2. Du khách với hoạt động du lịch xanh tại vịnh Lan Hạ

Trước Covid 19, bước đột phá cho sự khởi đầu đầy ấn tượng qua 5 năm đối với ngành du lịch - dịch vụ Cát Bà đạt con số tăng trưởng cao nhất từ trước tới nay với mức bình quân tăng 17%/năm; kết thúc năm 2019, lượng khách du lịch đã vượt chỉ tiêu 41%, doanh thu từ hoạt động du lịch - dịch vụ đạt trên 1,8 nghìn tỷ đồng, vượt 2,4 lần so chỉ tiêu Nghị quyết Đại hội XI đề ra. Du lịch - dịch vụ đã trở thành ngành kinh tế giữ vai trò chủ đạo của huyện Cát Hải.

Bảng 1. Thống kê lượt khách du lịch đến Cát Bà và vịnh Lan Hạ từ năm 2016 - 2020

ĐVT: lượt khách

CHỈ TIÊU	Năm 2016	Năm 2017	Năm 2018	Năm 2019	Năm 2020
Tổng lượt khách du lịch đến Cát Bà	1.722.000	2.160.000	2.550.000	2.810.000	1.500.000
Tổng lượt khách du lịch tham quan vịnh Lan Hạ	394.540	496.288	655.049	833.655	365.247

(Nguồn: BQL vịnh Cát Bà)

Năm 2020 đánh dấu một loạt dự án được khánh thành đi vào hoạt động như: Tuyến cáp treo Cát Hải - Phù Long, khách sạn 5 sao Mgallery Cát Bà, Tổ hợp nghỉ dưỡng cao cấp của Tập đoàn Flamingo, sự kiện vịnh Lan Hạ trở thành thành viên Hiệp hội Câu lạc bộ các vịnh đẹp nhất thế giới cùng với đội tàu lưu trú nghỉ đêm cao cấp, hiện đại nhất Việt Nam hiện nay đang hoạt động trên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà đã tạo ra

nhiều sản phẩm du lịch mới hấp dẫn khách du khách.

Đại dịch Covid đã ảnh hưởng rất lớn đến hoạt động du lịch ở Cát Bà nói chung và vịnh Lan Hạ nói riêng, lượng khách du lịch giảm sút nhanh chóng, thậm chí nhiều tháng trong năm 2020, 2021 Cát Bà không có khách du lịch. Tuy nhiên, từ tháng 03/2022 du lịch Cát Bà đã có sự phục hồi mạnh mẽ, với lượng khách du lịch tăng

nhanh sau đại dịch, là một tín hiệu đáng mừng cho sự phát triển du lịch Cát Bà.

Khách du lịch là chủ thể quan trọng tham gia vào mối quan hệ cung ứng dịch vụ du lịch và họ cũng là nhân tố quan trọng sẽ có những tác động tích cực hoặc tiêu cực đến sự phát triển của điểm đến du lịch.

** Ưu điểm:*

Theo kết quả khảo sát của nhóm tác giả, có tới trên 60% du khách được phỏng vấn đã ý thức được trách nhiệm của bản thân trong việc bảo vệ môi trường và giữ gìn không gian xanh của điểm đến du lịch. Du khách thích tham gia vào các hoạt động du lịch hướng đến việc bảo vệ môi trường trên vịnh Lan Hạ như chèo thuyền Kayak ngắm cảnh, vớt rác trên Vịnh; hoạt động thu gom rác trên các đảo thuộc vịnh Lan Hạ và phân loại rác tại nguồn... Sự đóng góp của du khách trên hành trình bảo vệ điểm đến xanh vịnh Lan Hạ còn được thể hiện qua những hành động rất nhỏ: không vứt rác xuống Vịnh, nói không với đồ uống đóng chai nhựa, hộp nhựa, hộp xốp và vật dụng sử dụng một lần... Đặc biệt có rất nhiều du khách còn thể hiện rõ vai trò bảo vệ điểm đến của mình thông qua việc đóng góp ý kiến mang tính xây dựng về công tác quản lý vịnh Lan Hạ. Theo dõi trang <https://vov.vn>, <https://thanhphohaiphong.gov.vn>, Hải Phòng Highlights (trang thông tin cập nhật tình hình kinh tế, xã hội, đô thị của thành phố Hải Phòng),... mới thấy du khách Việt Nam thực sự không vô tâm với việc bảo vệ môi trường của các điểm du lịch.

Những ý kiến của du khách trên các trang mạng xã hội hay thông qua khảo sát thực tế của nhóm tác giả đều cho thấy, du

khách đến tham quan vịnh Lan Hạ nói riêng và đảo Cát Bà nói chung đang ngày càng nâng cao nhận thức của mình trong vấn đề bảo vệ môi trường. Họ đã thẳng thắn bày tỏ quan điểm, thậm chí mạnh dạn đưa ra những đóng góp, đề xuất góp phần bảo vệ cảnh quan, giữ gìn điểm đến du lịch xanh - vịnh Lan Hạ.

** Hạn chế:*

Bên cạnh ý thức, thái độ và hoạt động bảo vệ môi trường tích cực của phần nhiều du khách đến tham quan vịnh Lan Hạ, thì vẫn còn tồn tại một bộ phận du khách có ý thức chưa tốt, vô tâm trong việc bảo vệ cảnh quan, môi trường.

Trên hành trình tham quan vịnh Lan Hạ, rất dễ bắt gặp tình trạng du khách vứt rác bừa bãi, thậm chí xả thẳng rác thải nhựa như chai nhựa, đồ ăn, bánh kẹo, hộp xốp... xuống vịnh và trên các đảo thuộc vịnh Lan Hạ. Theo thống kê của BQL vịnh Cát Bà, vào thời vụ cao điểm, mỗi ngày BQL đã phải thu 10m³ rác thải các loại trên các vịnh thuộc quần đảo Cát Bà. Đây thực sự là một thực trạng đáng báo động.

Hiện tại, các tour du lịch lặn ngắm san hô ở vịnh Lan Hạ ngày càng được du khách yêu thích. Tuy nhiên, một số du khách khi tham gia vào tour du lịch này có ý thức chưa tốt trong việc bảo vệ các rạn san hô. Một số khách du lịch có hành động ngồi hoặc giẫm chân lên rạn san hô. San hô thực chất là những động vật sống có cấu trúc aragonit, chúng có thể sinh trưởng, phát triển, và ngược lại là ốm và chết đi giống như bất kỳ loài sinh vật nào khác. Dù sở hữu vẻ ngoài trông chẳng khác nào những tảng đá cứng cáp và rắn rỏi, san hô lại rất dễ bị tổn thương. Theo đánh giá của IUCN (Liên minh Bảo

tồn Thiên nhiên Quốc tế), hiện tại san hô trên thế giới đang chết dần do ảnh hưởng của nhiều yếu tố: biến đổi khí hậu, đánh bắt cá, ô nhiễm môi trường... và trong đó có cả nguyên nhân hàng đầu đến từ sự tác động của khách du lịch. Chưa tính đến các loại tàu thuyền vô tình phá vỡ san hô khi thả neo, những tour lặn biển ngắm san hô cũng khiến những loài sinh vật này chịu tổn thương nhiều nhất. Chỉ cần chạm tay vào chúng thôi, san hô cũng đã tiếp xúc với dầu cơ thể người - thứ có chứa acid góp phần ăn mòn vỏ ngoài của chúng. Đặc biệt với cấu trúc yếu, việc giẫm đạp hay ngồi lên san hô là hết sức "độc ác" với loài sinh vật biển này. Một hành động "vô tâm" khác của du khách tưởng chừng vô hại nhưng lại vô tình giết chết loài sao biển, đó là hành động nhặt sao biển ra khỏi mặt nước. Sao biển hô hấp qua các mang trên da, trao đổi khí bằng cách lấy oxy từ nước biển. Chúng không có khả năng hô hấp trực tiếp bằng không khí, nên khi bị tách khỏi mặt nước sẽ nhanh chóng ngạt thở. Có những loài sao biển thực sự sống rất dai, chịu được cả một ngày mà không cần nước. Tuy nhiên, đa số sao biển sẽ chết sau khoảng 3 - 5 phút bị tách ra khỏi mặt nước, thậm chí có thể dưới 1 phút nếu bị nhấc lên đặt xuống nhiều lần. Việc mang sao biển lên bờ còn khiến chúng dễ bị stress. Vậy nên nhiều bãi biển trên thế giới đã phải đặt biển lưu ý, thậm chí là cấm không cho du khách "táy máy", khiến loài vật này chịu tổn hại. Một hành vi vô ý khác của du khách khi đến tham quan vịnh Lan Hạ, cũng có thể gây hại cho nhiều loài sinh vật biển là cho chúng ăn. Ai cũng nghĩ rằng đây là hành động vô tội, tuy vậy ở nước ngoài, việc du khách cung cấp thức ăn cho những loài động vật biển, điển hình như

hải âu là hoàn toàn bị cấm. Ngoài ra, người ta còn hay cho cá, rùa, ... ăn vì muốn tiếp xúc với chúng gần hơn. Việc cho sinh vật biển ăn thức ăn của con người có thể khiến chúng bị bệnh, thậm chí là chết đi vì thói quen ăn uống tự nhiên của những loài này dĩ nhiên rất khác với chúng ta. Hơn nữa, một số loài hung dữ khi tiếp xúc gần có thể tấn công con người. Cuối cùng, việc cho chúng ăn sẽ tạo ra "thói quen xấu", phá vỡ đi tập tính kiếm ăn tự nhiên của chúng.

Căn cứ vào các tiêu chí trong Sổ tay hướng dẫn cấp nhãn du lịch xanh cho điểm tham quan du lịch, vịnh Lan Hạ mới đạt 26/51 tiêu chí bắt buộc, 54/123 điểm trong tiêu chí chấm điểm (*Theo khảo sát của tác giả cuối năm 2020, 8 tháng đầu năm 2021*). Đây là một thực trạng đáng lưu tâm và cần khắc phục ngay trên con đường đưa vịnh Lan Hạ trở thành một điểm đến xanh, góp phần quan trọng xây dựng thương hiệu du lịch "Cát Bà xanh".

2.3. Đề xuất xây dựng chương trình du lịch xanh

*** Nguồn gốc ý tưởng:**

Rác thải, đặc biệt rác thải nhựa, luôn là nỗi ám ảnh ở những địa phương phát triển du lịch. Không khó để bắt gặp tại nhiều bãi biển hay vùng núi cao những bãi rác khổng lồ do du khách bỏ lại và tích tụ qua năm tháng. Việt Nam hiện là một trong 5 quốc gia châu Á xả rác thải nhựa nhiều nhất ra biển. Từ con số đáng báo động trên, ngày càng nhiều doanh nghiệp lữ hành đã lồng ghép các hoạt động thu gom rác thải nhựa vào chương trình tour như: Vietravel, Oxalis Adventure Tours, Tiên Phong

Travel,... Ở Cát Bà, đã có những doanh nghiệp, khách sạn chủ động tiên phong trong các sáng kiến, lồng ghép các hoạt động giảm ô nhiễm nhựa dùng một lần vào chiến lược phát triển và coi đó là giá trị cốt lõi cho sự phát triển bền vững của doanh nghiệp. Tuy nhiên, số lượng các doanh nghiệp đó vẫn còn rất hạn chế.

Đầu năm 2019, nhiều bạn trẻ bắt đầu "kết thân" với những chiếc ống hút tre, ống hút inox thay cho ống hút nhựa khi đi du lịch. Thế nhưng, phong trào này cũng chỉ kéo dài được gần hơn nửa năm. Các bạn trẻ dần quay lại với ống hút nhựa quen thuộc và "lười biếng" khi phải mang theo ống hút inox, bình cá nhân mỗi khi mua đồ uống. Phải chăng ở Việt Nam, du lịch xanh chưa trở thành “xu hướng bền vững” mà đơn thuần chỉ là trào lưu nhất thời của giới trẻ? Đây là vấn đề mà nhóm tác giả thực sự trăn trở. Để du lịch xanh không chỉ là trào lưu mà phải trở thành một lối sống, một “nếp du lịch” thì tất yếu phải ươm mầm, hun đúc và phát triển lối sống xanh từ cội nguồn ý thức của giới trẻ. Đây chính là nguồn cảm hứng để nhóm tác giả xây dựng chương trình du lịch kết hợp cả yếu tố du lịch tham quan, tìm hiểu lịch sử, văn hóa địa phương kết hợp bảo vệ môi trường, với mong muốn đóng góp một phần vào công tác giữ gìn, bảo vệ môi trường, thúc đẩy sự phát triển của hoạt động du lịch xanh tại vịnh Lan Hạ. Giá trị cốt lõi mà chương trình hướng đến là để phát triển một “nếp du lịch xanh” bền vững trong cộng đồng.

*** Nội dung ý tưởng**

Đối tượng khách mà chương trình du lịch hướng đến là học sinh, sinh viên từ

bậc THCS (cụ thể là từ học sinh lớp 8, lớp 9) đến đại học. Để thực hiện chương trình này thì tất yếu ngành du lịch phải có sự phối hợp với ngành giáo dục. Hiện tại, trong chương trình giáo dục của hầu hết các trường đều có môn Kỹ năng sống, hoạt động trải nghiệm thực tế. Trong quá trình giảng dạy các môn học này, các giáo viên phải giúp các em có được kiến thức nền tảng về sống xanh, hạn chế rác thải nhựa, hình thành thói quen mang theo bình nước cá nhân, tự cất rác cá nhân vào túi nếu chưa thấy thùng rác, phân loại rác trước khi vứt, giáo dục cho các em ý thức tôn trọng sự khác biệt về văn hóa của các địa phương... Bên cạnh kiến thức lý thuyết đã được trang bị tại lớp, học sinh, sinh viên sẽ được tham gia chương trình trải nghiệm mang tên “*Hành trình giảm thiểu Carbon*” diễn ra tại Cát Bà. Chương trình du lịch này có thể thực hiện thí điểm trước hết đối với các trường từ THCS (cụ thể là học sinh lớp 8, lớp 9) đến đại học trên địa bàn Hải Phòng. Chương trình không hướng đến đối tượng khách là học sinh tiểu học, học sinh lớp 6, 7 vì hoạt động trọng tâm của chương trình sẽ diễn ra tại vịnh Lan Hạ và VQG Cát Bà, môi trường rừng và biển khá rộng, khó đảm bảo tiêu chí an toàn cho học sinh tiểu học, cũng như học sinh lớp 6, lớp 7. Chương trình này sẽ không chỉ đơn thuần là một chương trình du lịch được thực hiện đơn lẻ, rời rạc mà cần trở thành một hành trình đường dài nhằm thực hiện mục tiêu “*xanh hiện tại - bền tương lai*”. Du lịch xanh chỉ bền vững khi chúng ta thực sự bắt tay vào sống xanh như một phần tất yếu của cuộc sống.

Chương trình du lịch:

HÀNH TRÌNH GIẢM THIỂU CARBON

(02 ngày/ 01 đêm)

Ngày 1: Khám phá vườn quốc gia Cát Bà

7h30: Du khách được tập trung ở bến tàu trung tâm Cát Bà rồi di chuyển bằng xe điện tới VQG Cát Bà. Sau đó, du khách có thể lựa chọn một trong 5 tuyến để tìm hiểu, khám phá tài nguyên động thực vật của các kiểu rừng khác nhau.

Các tuyến dài với thời gian tham quan từ 4 - 8 tiếng dành cho các hoạt động đi bộ, leo núi gồm có: tuyến Ao Eché - Việt Hải; tuyến Mây Bàu - Hang Quân Y; tuyến Kim Giao - Mé Cồn - Tùng Di. Các tuyến ngắn với thời gian tham quan từ 2 đến 3 tiếng dành cho xe đạp và đi bộ, leo núi gồm có: Tuyến Rừng Kim Giao - Đỉnh Ngự Lâm, tuyến Động Trung Trang - Hang Ủy Ban.

Du khách chuẩn bị trekking vườn quốc gia Cát Bà với hành trình kéo dài khoảng 8km đường mòn trong rừng. Quảng đường trekking đầu tiên dài khoảng 100m là đoạn đường khó khăn nhất và đường sẽ còn tăng dần độ cao theo các bậc đá. Để tham gia hoạt động này du khách phải chuẩn bị sẵn một thể lực thật tốt. Hai bên sườn núi là rừng thân gỗ dày đặc, dưới gót giày là thảm lá mục ẩm ướt. Đừng để khó khăn phân tán mà hãy tận dụng các giác quan để quan sát không gian rừng.

Du khách sẽ ăn trưa picnic trong quá trình đi tham quan VQG nên cần chuẩn bị tư trang và đồ ăn mang theo (lưu ý, đồ ăn, vật dụng mang theo thân thiện với môi trường và không xả rác ra ngoài môi trường).

Những người tham gia “hành trình giảm thiểu carbon” sẽ được yêu cầu không sử dụng nhiên liệu hóa thạch hoặc các sản phẩm dùng một lần cũng như không thải bỏ những chất thải không thể tái chế nhằm “đi du lịch giảm thiểu việc tạo ra khí thải carbon”. Du khách tham gia chương trình cũng sẽ được khuyến khích thu gom rác thải nhựa khi đi bộ trong rừng và khi tự do tham quan quanh đảo.

14h30: Du khách lên xe điện đi tham quan, trải nghiệm mô hình trồng rau sạch ở xã Xuân Đám, huyện Cát Hải. Tại đây, du khách sẽ trải nghiệm một số công việc của người nông dân như được tự tay trồng rau, xới đất và thu hoạch một lượng rau sạch để phục vụ cho bữa tối.

Kết thúc chuyến hành trình tham quan VQG, du khách trở về nghỉ ngơi và dùng bữa tối tại một “*khách sạn xanh*” ở Cát Bà.

Ngày 2: Thăm vịnh Lan Hạ - quà tặng vô giá của thiên nhiên

Buổi sáng:

7h00: Quý khách di chuyển từ khách sạn ra bến Bèo (2km) bằng xe đạp.

7h30: Du khách sẽ có 15-30 phút tham quan tại Phòng trưng bày. Tại đây, HDV sẽ giới thiệu cho khách những nét đặc trưng của di chỉ văn hóa Cái Bèo, giới thiệu về đặc trưng văn hóa miền biển. Đặc biệt, các HDV với sứ mệnh lan tỏa lối sống xanh sẽ giới thiệu, khắc sâu hơn cho khách những quy định về việc bảo vệ môi trường Vịnh, tôn trọng văn hóa miền biển của cư dân làng chài....

Sau đó, quý khách lên tàu và bắt đầu hành trình tham quan vịnh Lan Hạ. Tàu đưa quý khách đi qua khu vực làng chài, tìm hiểu đời sống lành đênh trên sóng nước của cư dân miền biển, tham quan hàng trăm đảo nhỏ với nhiều hình dáng đa dạng như: hòn nển, hòn cóc, hòn hải cẩu.

9h00: Tàu dừng ở khu vực Vạn Tà, nơi giáp ranh giữa vịnh Lan Hạ và vịnh Hạ Long. Tại đây, Quý khách nhận kayak và tham gia thử thách chèo thuyền kayak qua các hang động và vớt rác. Các tình nguyện viên và du khách được bố trí cùng nhau chèo những chiếc thuyền kayak nhỏ, dụng cụ gồm vợt bằng lưới và bao đựng rác, bình nước uống sử dụng nhiều lần. Đoàn khách cùng các tình nguyện viên sẽ chia thành các nhóm, số lượng rác vớt được sẽ tính theo nhóm, đây là một căn cứ để đánh giá hiệu quả làm việc của các nhóm. Dưới sự hỗ trợ của tổ vệ sinh môi trường (thuộc BQL vịnh Cát Bà) rác sẽ được phân loại ngay tại nguồn trước khi đưa đi xử lý. Chắc chắn, tất cả du khách và các tình nguyện viên tham gia vớt rác sẽ có một chuyến du lịch trải nghiệm thú vị.

10h30: Kết thúc hoạt động chèo kayak. Quý khách quay trở về nhà bè nghỉ ngơi và ngắm nhìn nhiều loại cá biển như: cá giò, cá sủ sao, cá thác... và đặc biệt là loài cá giò có trọng lượng 70kg.

Đầu bếp tại địa phương sẽ dạy nấu ăn với các món thân thiện với môi trường, bằng cách sử dụng các nguyên liệu có sẵn. Nguồn rau sạch phục vụ nấu ăn sẽ được cung cấp từ các vườn rau sạch tại xã Xuân Đám, Cát Hải. Du khách cũng sẽ

được tự tay tham gia vào các khâu nấu ăn, tự dọn bàn và sắp xếp bữa ăn theo chỉ dẫn của HDV.

Buổi chiều: Tàu đưa đoàn đi tham quan khu vực bãi tắm Ba Trái Đào, nơi có nhiều bãi tắm cát vàng mịn màng. Tại đây, du khách sẽ tham gia cuộc thi tái chế: có thể là trưng bày và giới thiệu các sản phẩm tái chế do chính du khách sáng tạo ra; hoặc tổ chức cuộc thi trình diễn thời trang tái chế từ rác thải. Tất cả các sản phẩm này đã được các em học sinh, sinh viên làm trong các tiết học về kỹ năng sống ở trường và mang theo trong chương trình để trưng bày. Cuối cuộc thi, các em học sinh, sinh viên tham gia chương trình du lịch sẽ được cấp giấy chứng nhận "*Công dân tích cực vì môi trường xanh*" (Lưu ý: đối với những ngày gió Nam, sóng lớn, sẽ không đến được bãi tắm Ba Trái Đào thì chương trình sẽ thay thế bằng bãi Hoàng Tử hoặc bãi Vạn Bội).

15h30: Tàu đưa Quý khách tham quan Đảo Khi (tên gọi khác là đảo Cát Dứa). Đến đảo Khi Quý khách có thể lên đỉnh núi để phóng tầm mắt ra xa bao quát toàn cảnh vịnh Lan Hạ. Đây còn là nơi lý tưởng để tắm biển dưới làn nước trong xanh và bãi cát trắng tinh. Đặc biệt Quý khách còn được chơi đùa với bầy hải thần thiện và rất bạo dạn.

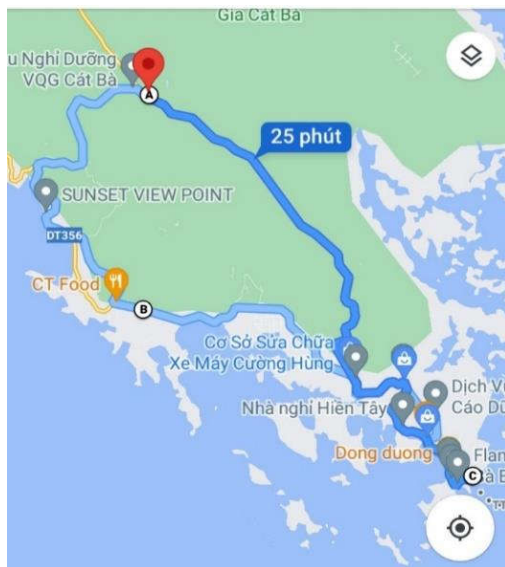
16h45: Quý khách tạm biệt đảo Khi và lên tàu trở về Bến Bèo.

17h00: Xe đưa quý khách về khu vực trung tâm Cát Bà.

Kết thúc hành trình và hẹn gặp lại!

*** Sơ đồ tuyến hành trình**

Ngày 1:

Ghi chú:

C: Trung tâm Thị trấn Cát Bà, Cát Hải

A: Vườn quốc gia Cát Bà

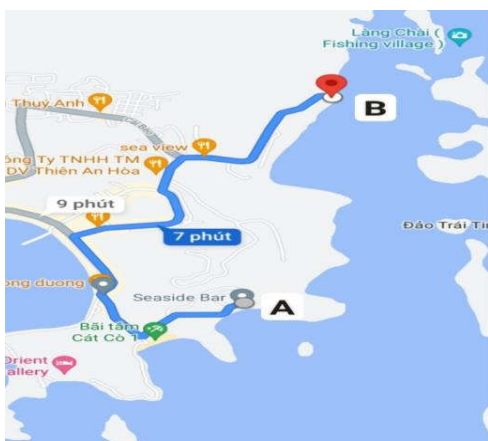
B: Xã Xuân Đám, Cát Hải, Hải Phòng

C → A: 14,1 km, đi đường xuyên đảo Cát Bà. Phương tiện di chuyển là xe điện. Dự kiến thời gian di chuyển 35 phút.

A → B: 9,4 km, đi qua ĐT 356. Phương tiện di chuyển là xe điện. Dự kiến thời gian di chuyển 20 phút.

B → C: 10,6 km, đi qua ĐT 356. Phương tiện di chuyển là xe điện. Dự kiến thời gian di chuyển 20 - 25 phút.

Ngày 2:

Ghi chú:

A: Trung tâm thị trấn Cát Bà

B: Bến tàu khách du lịch Cái Bèo

A → B: 2,9 km, đi qua đường Núi Ngọc, Cái Bèo. Phương tiện di chuyển là xe đạp. Dự kiến thời gian di chuyển 15 phút.

- Tham quan vịnh Lan Hạ: sử dụng tàu du lịch đạt tiêu chuẩn phương tiện vận chuyển xanh.

*** Giá trị độc đáo, hấp dẫn của chương trình**

“Hành trình giảm thiểu carbon” là hình trình gắn kết, lan tỏa lối sống xanh với sự chung tay của các bên tham gia:

Thứ nhất là trường học (nơi khởi nguồn ươm mầm, xây dựng lối sống xanh cho các em học sinh, sinh viên. Trường học sẽ giáo dục cho các em những kiến thức nền tảng về sống xanh như: cách phân loại rác, cách tái chế rác. Đồng hành cùng các em học sinh, sinh viên lên ý tưởng và chế tạo các sản phẩm tái chế từ rác thải...). Lối sống xanh sẽ dần trở thành ý thức tự thân, trở thành một phần tất yếu của cuộc sống.

Thứ hai, công ty lữ hành, HDV và các tình nguyện viên (đội ngũ tình nguyện có thể là sinh viên chuyên ngành du lịch, đội ngũ thanh niên tình nguyện của các trường đại học, cao đẳng trên địa bàn thành phố Hải Phòng) là những người thực sự am hiểu và thực hành tích cực “nếp du lịch xanh” sẽ đồng hành, hướng dẫn và lan tỏa cho du khách những hành động tích cực để bảo vệ môi trường. Cụ thể, trong chương trình này, các tình nguyện viên đã được tập huấn sử dụng thành thạo kayak sẽ tham gia hỗ trợ du khách trong thử thách chèo thuyền kayak

vớt rác để đảm bảo an toàn cho các em học sinh, sinh viên; công ty lữ hành chỉ đặt phòng tại khách sạn, cơ sở lưu trú xanh, có dịch vụ tái chế.

Thứ ba, điểm đến du lịch phải có bảng nội quy bảo vệ môi trường và văn hóa địa phương rõ ràng, có băng rôn, khẩu hiệu kêu gọi, nâng cao ý thức bảo vệ môi trường tự nhiên và môi trường nhân văn. Trang bị các thùng rác với các chỉ dẫn rõ ràng về cách phân loại rác....

Thứ tư, cơ sở lưu trú, ăn uống xanh. Cơ sở lưu trú, ăn uống phải đảm bảo các tiêu chí xanh. Sử dụng thực phẩm xanh để chế biến món ăn cho khách. Sử dụng các vật liệu thân thiện, bền vững với môi trường, từ đồ nội thất - trang trí cho đến những vật dụng phục vụ ăn uống như: ly tre, cốc tre, ống hút inox hoặc ống hút giấy... Bên cạnh đó cần hạn chế dùng đồ nhựa, nilon, đồ không thể tái chế..., ưu tiên chọn mua những chất liệu có khả năng phân hủy sinh học. Thay vì cung cấp dầu gội, sữa tắm trong từng gói nhỏ, các cơ sở lưu trú sẽ chuyển sang dùng những bình thủy tinh lớn phục vụ cho nhiều lượt khách lưu trú là một cách làm hay giúp giảm đáng kể lượng rác thải ra môi trường. Phân loại rác thải tại nguồn là cách thức góp phần giảm thiểu tổng lượng rác thải ra môi trường, đồng thời tiết kiệm chi phí thu gom, vận chuyển và xử lý. Với nguồn rác thải hàng ngày, các khách sạn - nhà hàng nên phân tối thiểu thành 3 loại rác: rác dễ phân hủy (vỏ trái cây, rau củ, bã trà, bã cà phê, thức ăn thừa, hoa lá cây cỏ...), rác khó phân hủy (nhãn chai, túi nilon, đồ gốm - sứ - thủy tinh...) và rác tái

chế (đồ nhựa, chai nhựa, bình xịt, vỏ lon, giấy, thùng carton...). Nếu phân loại được chi tiết thì càng tốt. Với rác dễ phân hủy, hoàn toàn có thể tái chế thành nước enzyme dùng để rửa chén, xịt côn trùng, lau sàn hay ủ làm phân hữu cơ sinh học bằng phương pháp compost, bokashi... Nên dán những mẫu ghi chú nhỏ trong phòng tắm, phòng ngủ với thông điệp nhắc nhở khách du lịch chủ động cùng tham gia tiết kiệm nước, tiết kiệm điện...

Thứ năm, du khách: thực hành nếp du lịch xanh, phân loại rác trước khi vứt, mang theo túi để đựng rác tái chế, tạo thói quen tự cất rác cá nhân vào túi khi chưa tìm được thùng rác. Trong quá trình đi du lịch, đặc biệt trong bữa ăn picnic tại VQG, du khách cần chủ động chuẩn bị các vật dụng cá nhân để phục vụ việc ăn uống như dùng bình nước cá nhân bằng vật liệu thân thiện với môi trường để giảm thiểu tối đa chai nhựa, túi vải, muông, nĩa inox, đũa gỗ.... Tích cực tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường, nhặt rác tại điểm du lịch, tham gia các hoạt động tuyên truyền nhằm nâng cao ý thức bảo vệ môi trường của cộng đồng cư dân địa phương và các du khách khác. Trải nghiệm đời sống của cư dân địa phương với tinh thần bảo tồn, tôn trọng văn hóa bản địa... Trong chương trình du lịch này, du khách di chuyển tới các điểm tham quan (VQG Cát Bà và vịnh Lan Hạ) bằng xe đạp, một hình thức di chuyển thân thiện với môi trường. Bên cạnh đó, việc du khách tham gia các hoạt động như leo núi hay chèo thuyền không chỉ có tác động tích cực tới môi trường mà còn nâng cao sức khỏe cho chính bản thân du khách.

Trong chương trình, du khách còn được trải nghiệm hoạt động trồng và thu hoạch rau sạch tại xã Xuân Đám, tự nấu những món ăn thân thiện với môi trường. Việc thưởng thức các đặc sản và chế biến dưới sự hướng dẫn của đầu bếp địa phương sẽ giúp du khách hiểu hơn về sự đa dạng địa hình đã dẫn đến sự đa dạng về tập quán chế biến món ăn cũng như đặc trưng của vùng biển Cát Bà.

Đặc biệt, kết thúc chương trình các em học sinh, sinh viên sẽ được cấp chứng nhận “*Công dân tích cực vì môi trường xanh*” do sở Du lịch Hải Phòng phối hợp với UBND huyện Cát Hải cấp. Với chứng nhận này các em sẽ được xét điểm cộng trong đánh giá xếp loại hạnh kiểm, cũng như đánh giá xếp loại đạt các môn về hoạt động tập thể, kỹ năng sống, nghệ thuật... Đồng thời cũng có thể xem xét cộng điểm cho học sinh, sinh viên ở các học phần, các môn có liên quan gần với nội dung nâng cao ý thức bảo vệ môi trường, bảo vệ sự sống như sinh học, văn học, giáo dục công dân, công nghệ... Chứng nhận này là một sự ghi nhận cho những cố gắng của các em học sinh, sinh viên trong vấn đề bảo vệ môi trường, góp phần hình thành và phát triển một nếp sống văn minh “*lối sống xanh, nếp du lịch xanh*”.

*** *Xây dựng phương án vận chuyển tối ưu***

Để đảm bảo an toàn, cũng như để tránh các sự cố đáng tiếc trong quá trình di chuyển giữa các điểm du lịch thì phương án tối ưu nhất mà tác giả đưa ra áp dụng cho tất cả đối tượng khách là cư dân nội thành Hải Phòng hay cư dân ở các vùng lân

cận đó là đi bằng ô tô du lịch, loại xe hiện đại đảm bảo yếu tố bảo vệ môi trường. Tuy nhiên, khi di chuyển từ cơ sở lưu trú hay trung tâm Cát Bà đến Vịnh hay vườn quốc gia du khách sẽ được sử dụng đa dạng các loại hình vận chuyển để tạo sự khác biệt và hấp dẫn du khách. Ngày 1, hành trình di chuyển khá dài, tổng hành trình di chuyển khoảng 35 km, do đó phương tiện di chuyển tối ưu là sử dụng xe điện. Xe điện ở đây phải là dòng xe điện thế hệ mới, sử dụng pin lithium-ion. Với việc sử dụng dòng xe điện thế hệ mới là giải pháp tối ưu trong bảo vệ môi trường. Đây là phương tiện không tạo ra khí thải, giảm thiểu ô nhiễm và sự tác động đến môi trường sống xung quanh. Sử dụng xe điện sẽ góp phần đảm bảo một môi trường trong sạch hơn, ít khói bụi và giảm sự nóng lên của Trái Đất. Ngày 2, hành trình di chuyển từ Trung tâm thị trấn Cát Bà ra Bến tàu khách du lịch Cái Bèo chỉ 2,9 km, nên các em học sinh, sinh viên sẽ được di chuyển bằng xe đạp đơn, xe đạp đôi. Mục đích của nhóm tác giả là để du khách thay đổi cảm giác khi đã ngồi trên xe ô tô một đoạn đường dài, đồng thời giúp du khách rèn luyện sức khỏe và chung tay bảo vệ môi trường. Hơn nữa, với độ tuổi của các em học sinh, sinh viên, việc di chuyển bằng xe đạp sẽ đem lại cảm giác yên bình, thú vị ở một khung cảnh núi đồi, vịnh biển đẹp và nên thơ ở Cát Bà. Hành trình tham quan vịnh Lan Hạ sẽ phải sử dụng phương tiện tàu thủy đạt tiêu chuẩn phương tiện vận chuyển xanh. Toàn bộ các tàu thủy trên vịnh Cát Bà cần được kiểm duyệt và gắn logo biểu tượng của du lịch xanh ở Việt Nam hiện nay (Bông sen xanh). Điều đặc biệt cho hành trình du lịch

này là sẽ sử dụng tàu du lịch được gắn nhãn du lịch xanh. Đây là sự khẳng định chắc chắn về một chuyển đi hướng tới mục đích “xanh hiện tại - bền tương lai”.

3. KẾT LUẬN

Môi trường đang bị đe dọa từng ngày, từng giờ nên đòi hỏi chúng ta cần có những hành động cụ thể, thiết thực nhằm bảo vệ môi trường, giữ gìn những giá trị xanh quý báu cho thế hệ hôm nay và ngày mai. Nâng cao nhận thức, có chiến lược, có giải pháp đúng đắn để phát triển du lịch xanh là điều có ý nghĩa lý luận và thực tiễn hết sức quan trọng. Phát triển du lịch xanh, tăng trưởng xanh là cơ hội và cũng là thách thức, là mục tiêu quan trọng trong phát triển du lịch bền vững, góp phần phát triển kinh tế đất nước.

Vịnh Lan Hạ là một địa điểm du lịch chứa đựng đầy đủ những yếu tố cần thiết để phát triển du lịch xanh và đứng trước cơ hội trở thành một khu du lịch xanh kiểu mẫu của thành phố Hải Phòng nếu thực hiện đúng theo các tiêu chí trong bộ tiêu chí đánh giá để cấp “Nhãn du lịch xanh” cho điểm tham quan du lịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban quản lý vịnh Cát Bà (2020), “Tiêu chí về di sản thiên nhiên”, cập nhật ngày 02-07-2020, <http://catbabay.com.vn/tieu-chi-tro-thanh-mot-trong-nhung-vinh-dep-nhat-the-gioi/Tieu-chi-de-vinh-Lan-Ha-tro-thanh-vinh-dep-nhat-the-gioi-2159>

2. Tuyết Chinh, Vũ Vân, “Siết quản lý ô nhiễm từ nuôi cá lồng bè trên quần đảo Cát Bà”, truy cập 07/07/2016, [https://baotainguyenmoitruong.vn/siet-quan-](https://baotainguyenmoitruong.vn/siet-quan-ly-o-nhiem-tu-nuoi-ca-long-be-tren-quan-dao-cat-ba-245582.html)

[ly-o-nhiem-tu-nuoi-ca-long-be-tren-quan-dao-cat-ba-245582.html](https://baotainguyenmoitruong.vn/siet-quan-ly-o-nhiem-tu-nuoi-ca-long-be-tren-quan-dao-cat-ba-245582.html)

3. Nguyễn Văn Đỉnh (2020), “Phát triển du lịch xanh Việt Nam”, cập nhật ngày 23/06/2020, <http://tapchidulich.net.vn/phat-trien-du-lich-xanh-viet-nam.html>.

4. Trần Thị Hoa (2019), “Sự cần thiết phải có sự tham gia của doanh nghiệp trong nỗ lực giảm thiểu rác thải nhựa tại Cát Bà”, Greenhub.

5. Trần Văn Hùng (2012), “Phát triển du lịch xanh Việt Nam”, cập nhật ngày 29/06/2012, <https://giaoducthoidai.vn/kinh-te-xa-hoi/phat-trien-du-lich-xanh-viet-nam-43277.html>

6. Thu Hường (2019), “Du lịch xanh - “Chìa khóa” phát triển bền vững”, truy cập ngày 03/09/2019, <http://consosukien.vn/du-lich-xanh-chia-khoa-phat-trien-ben-vung.htm>

7. Tổng cục Du lịch (2013), “Sổ tay hướng dẫn cấp nhãn du lịch xanh cho điểm tham quan du lịch”, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội.

8. Nguyễn Thị Thao, “Du lịch xanh - giải pháp phát triển du lịch bền vững của huyện đảo Phú Quốc”, cập nhật ngày 03/08/2020, <https://tapchicongthuong.vn/bai-viet/du-lich-xanh-giai-phap-phat-trien-du-lich-ben-vung-cua-huyen-dao-phu-quoc-68975.htm>

9. Nguyễn Thị Hoài Thanh (2020), “Thúc đẩy du lịch xanh thông qua chứng nhận du lịch xanh”, cập nhật ngày 13/04/2020, <http://tapchicongthuong.vn/bai-viet/thuc-day-du-lich-xanh-thong-qua-chung-nhan-du-lich-xanh-70684.htm>

10. Trần Đức Thanh (2000), “Báo cáo đặc điểm địa hình và quá trình phát triển vùng đất Hải Phòng”, *Viện nghiên cứu Hải Dương học*, Hải Phòng.
11. Chiến Thắng (2019), “Nghiên cứu trao đổi về Du lịch Xanh tại Việt Nam hiện nay: Bài học kinh nghiệm của Thái Lan và triển vọng trong tương lai”, cập nhật ngày 29/03/2019, http://itdr.org.vn/ngghien_cuu/ngghien-cuu-trao-doi-ve-du-lich-xanh-tai-viet-nam-hien-nay-bai-hoc-kinh-nghiem-cua-thai-lan-va-trien-vong-trong-tuong-lai/
12. Cao Thị Thu Trang, Nguyễn Thị Phương Hoa (2008), “Đánh giá sức tải môi trường vùng ven đảo Cát Bà phục vụ cho phát triển bền vững”, *Viện Tài nguyên và Môi trường biển*.
13. UBND huyện Cát Hải (2021), “Báo cáo số 20 BC/TCT: Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ chủ đề năm của huyện về nội dung: Tăng cường cải thiện môi trường vịnh năm 2020”, Cát Hải.
14. Alhilal FURQAN, Ahmad Puad MAT SOM, Rosazman HUSSIN (2015), “Promoting Green tourism for future sustainability”, School of Housing, Building and Planning, Universiti Sains Malaysia, https://www.researchgate.net/publication/227490449_Promoting_Green_tourism_for_future_sustainability
15. Azilah Kasim (2015), “Exploring youth awareness, intention and opinion on green travel: The case of Malaysia”, Universiti Utara Malaysia, https://www.researchgate.net/publication/327114967_Exploring_youth_awareness_intention_and_opinion_on_green_travel_The_case_of_Malaysia